

elemeit szisztematikusan, folyamatos dokumentálás mellett elbontottuk, valamint hasonló módon jártunk el a 3,6 m átmérőjű sziklagödörben lévő agyagos, vízzáró réteggel is. Ennek a balesetmegelőzési szempontokat figyelembe vevő eljárásnak az eredményeként került elő a ciszterna korai fázisához tartozó, mintegy 2,5–3 m átmérőjű, 14. századi vízgyűjtő visszabontott maradványa is.

A kutatást a korábbi években elért mintegy 5 m-es mélységből folytattuk. A továbbra is lazán elhelyezkedő, így balesetveszélyes burkolókövek elbontását követően, mintegy 6 m-es mélységben, egy biztonságos felszínt sikerült kialakítani a ciszterna sziklagödörén belül. A belső és 2010-ben felfedezett időben korábbi, külső gyűrű között egy olyan, igen masszív, valószínűleg a nyomás hatására átalakult, köves döngölt feltöltést találtunk, mely már biztonságosan képes volt megtartani a továbbra 180 cm belső átmérőjű ciszterna faragott kövekből rakott gyűrűt.

A késeinek tartott belső, kisebb átmérőjű ciszterna egyre inkább iszapos, helyenként agyagos, szürke színű köves, téglatörmelékkel betöltéséből több faragott köelem kisebb-nagyobb torzója került felszínre. Ezek az ajtó-, ill. ablakkeretekhez tartozó szárkötöredékek a vár pusztulását követően kerülhettek a ciszterna belsejébe. A 7 megtalált faragott köelem közül 4 egyszerű élszedéssel ellátott szárkő töredéke, 1 kimatagozatos reneszánsz szárkő lábazati töredéke, valamint 2 nagyobb méretű, nem profilált szárkő töredéke, ami talán a vizes-pince ajtajából származhat.

Mintegy 8 m-es mélységből előkerült a ciszterna egykori kávjának első, mintegy 2–3 mázsásra becsült faragott köve, majd sorban, az írott források alapján 7–8 darabra becsült többi kávaelem is. A 40 cm vastag, átlag 80–90 cm széles és 100 cm magas, külső-belső oldalukon ívesen faragott kávaelemek a ciszterna betöltésében egymáson feküdve helyezkedtek el. A kávaelemek felső síkjában minden esetben megtaláltuk az összeillesztésükre szolgáló vaskapcsok fészkeit, egy-két esetben még maga a kapocs is a helyén volt.

Országosan is egyedülálló leletként, az egyik faragott köelemen felirat tudósít minket a vízgyűjtő megrendelőjének személyéről, és az építés pontos idejéről is. Az egyszerűségében is szép, reneszánsz keretdíszrel ellátott köelem feliratából megtudhatjuk, hogy a ciszternát Komáromi György, Füzér erődjének *provisora* építette 1622-ben. A felirat latin nyelvű szövege: [MEMO]RIA GE[ORGI]I KOMARO[MI] PROVISO[R] [AR] CIS FYZER FIERI FECIT ANNO 1622. *(Az illusztrációt lásd a hátsó borítón!)*

A ciszterna alját mintegy 11,5 m-es mélységben értük el. Az utolsó faragott elemből álló gyűrű alá mintegy fél m-rel mélyülő sziklafeneket csigalépcsőszerűen faragták meg. Ennek a sziklafeneknek az átmérője alkalmazkodik a kögyűrű belső átmérőjéhez, ill. az utolsó sor gyűrűt nagyobb kövekkel ékelték alá. Az utolsó, azaz 6–11 m között meghagyott gyűrűk száma 12, a köelemek átlagos magassága 30–40 cm között váltakozik. Egy gyűrűben 6 vagy 7 elem foglal helyet. Mivel az utolsó gyűrű alatt, annak belső átmérőjéhez igazodva mélyítették le a sziklafeneket, megállapíthattuk, hogy a korábbi, azaz 14. századi ciszterna fenéke ezt a mélységet már nem érte el.

Aránylag kevés tárgyi lelet került elő (kerámia, fém tárgyak, mázas padlótegla-töredékek, kevés állatsont), de többek közt sikerült épségben kiemelnünk az egykori felvonószerkezet egy 350 cm hosszú, a ciszterna függőlegesen behuzant keresztgerendáját, több 200 cm hosszú, épen megmaradt gerendát, a tekerőszerkezet egyes elemeit, és a ciszternában használt (egyik?) vödörnek több fenékeszkáját is.

Szinte már csodásnak tekinthető körülmények között került elő a nagyköves pusztulási réteg alól, a ciszterna aljáról, kb. 11 m-es mélységből egy teljesen ép, zöld mázas, habán jellegű fűles kancsó is, melyet talán röviddel a pusztulást megelőzően, az 1600-as évek 50-es, vagy 60-as éveiben ejthettek bele a füzéri vár ciszternájába. A ciszterna kutatását befejeztük, és mintegy 6 m-es mélységben a vízgyűjtőt deszkapallókkal befedtük.

GÁL VIKTOR

97. Gadács, Magyaródpusztá (KÖH 78391)

(Somogy megye) Kö

2011. május 11-én, a középkori Marosd helyét keresve, helyi adatközlőink hívták fel a figyelmünket egy faluhelyre Gadács ÉK-i határrészében. A Magyaródpusztai-árok felső folyása mentén, a kettéágazó patak Ny-i ágának Ny-i oldalán, a vízzel párhuzamosan, ÉNy–DK irányban, kb. 400 m hosszan találtunk középkori leleteket.

Munkatársak: Czövek Attila (WMMM), Takács Melinda régészhallgató (ELTE).

K. NÉMETH ANDRÁS

98. Gávavencsellő határa (Szabolcs-Szatmár-Bereg megye) Ő, B?

A Tiszabercel és Gávavencsellő között létesítendő vízvezeték nyomvonalának helyszíni szemléje során, 2011. március 9-én, az alábbi új lelőhelyeket dokumentáltunk.

Cimba-part I. (KÖH 78125): A Csözsilip-csatorna É-i partján – csaknem szemben a Kerítői-Nagy-legelő É-i rész elnevezésű lelőhellyel – egy csaknem 20 m szélesen szántott É–D-i irányú szántóban egy intenzív őskori (bronzkori?) lelőhelyet regisztráltunk. A szántás két oldala műveletlen terület, tehát elképzelhető, hogy a lelőhely némileg nagyobb annál, mint amit mi regisztrálni tudtunk.

Cimba-part II. (KÖH 78127): Az előző lelőhelytől Ny-ra – egy természetes mélyedés által elválasztva –, egy É–D-i irányú szántásban, szórványosan őskori kerámiát tudtunk gyűjteni egy É–D-i irányú dombháton.

Cimba-parttól Ny-ra (KÖH 78129): Egy É–D-i irányú dombhát tetején – mely vastagon borítva szerves trágyával (talán egy egykori karám maradványaként) – szórványosan őskori kerámiákat tudtunk gyűjteni. Az említett ok miatt elképzelhető, hogy a lelőhely némileg nagyobb annál, mint amit mi regisztráltunk.

Kerítői-Nagy-legelő É-i rész (KÖH 78131): Ahol a nyomvonal egy híd és egy földút mellett húzódik, a Csözsilip-csatorna D-i oldalán, egy kis mértékben kiemelkedő, legelőként használt dombháton, a vakondtúrásokban közepes mennyiségű kézzel

formált őskori kerámia látott napvilágot A lelőhely pontos kiterjedése az említett okok miatt nem állapítható meg pontosan.

Munkatársak: Istvánovits Eszter, valamint Gosztonyi Tibor, az ibrányi helytörténeti gyűjtemény vezetője.

JAKAB ATTILA

99. Gemzse határa (Szabolcs-Szatmár-Bereg megye) Ő, U, Kö, Kk

2011. április 20–21-én és 27-én a nyíregyházi Jósa András Múzeum munkatársai terepbejárást folytattak a Nyírtass–Aranypáti eröműi hűtővízvezeték beruházást megelőzően.

Durják-Alja-dűlő (KÖH 78361): A Gemzsét és Szabolcsbákát összekötő műúton átkelve a Durják-Alja-dűlő és Pusztaszőlőhegy-dűlő által határolt nyomvonalszakaszt vizsgáltuk át. Itt került elő a lelőhely kevés őskori és késő középkori cserépel. Kiterjedése É–D irányú, kb. 100×150 m méretű.

Égetett-erdő keleti rész (KÖH 78359): Az Égetett-erdő határész K-i részén találtuk a lelőhelyet. DNy-ról egy zárt almáskert határolja, így elképzelhető, hogy ebbe az irányba tovább folytatódik. Gyér neolitik és középkori cserépanyag, valamint egy fenőkötőredék jellemzi. ÉNy–DK irányú, kiterjedése 150×250 m.

Munkatársak: Istvánovits Eszter, Jakab Attila, Scholtz Róbert, Tompa György régész; Kiss László régésztechnikus.

PINTYE GÁBOR – TOLDI ZOLTÁN

100. Gödöllő, Szíl-háti-dűlő (Ottó Ferenc utca 2 – 4.) (MRT 11. k. 10/33. lh., KÖH 26005) (Pest megye) Sza, Á

A Pest Megyei Múzeumok Igazgatósága áruháza építéséhez kapcsolódó mentő feltárást végzett a 6270/23 hrsz.-ú ingatlanon 2011. november–december hónapban. 2009–2010-ben megtörtént a próba- és megelőző feltárás.²⁰

2011. november elején elkezdtük a régészeti szakfelügyeletet, a parkoló s bevezető utak területén végzett földmunkáknál. A humuszolás során előkerült a korábbi próbafeltárás során dokumentált, de teljesen fel nem tárt objektumok egy része, továbbá új régészeti jelenségeket is regisztráltunk. A szakfelügyelet keretén belül kinyestük és dokumentáltuk a régészeti objektumokat. Ám mennyiségük szükségessé tette a mentő feltárást.

A szakfelügyelet során körbejelölt objektumfoltokat kibontottunk. A feltárás keretén belül átvizsgáltunk 3800 m²-t, kibontottunk 73 régészeti objektumot, ebből 8 már a próbafeltárás során előkerült, de akkor csak a föltjét rögzítettük. Sajnos van 27 olyan objektum is, melyet a próbafeltárás során dokumentáltunk, de most a humuszolásakor már mélyebbre szedtek a gépek s megsemmisültek. A feltárt objektumok többsége kerek gödör, általában öblösödő, mély tárolóvermek, ill. szeméttödrök. Az egyik gödör tetejére emberi csontvázat temettek. Vannak

nagyobb, alakatlan, agyagnyerő gödörkomplexumok és egy közepén cölöplyukkal rendelkező, sátoztetős építmény (műhely, vagy lakóház) is. Valamennyi szarmata kori. Nagyon sok kerámia, piros festett és szürke, korongolt edény, kézzel formált töredék került elő. Meglepően sok a római importként idekerülő *terra sigillata* edénytöredék, koruk a 2. század vége–3. század közepe. Orsógombok, fenőkövek is előkerültek a gödrökből. Kiemelkedő lelet két bronzfibula (térdfibula és aláhajtott lábú fibula), szarmata gyöngyök és egy germán jellegű, ívelt hátú csontfésű.

A derékszögben futó árokrendszerből is kevés szarmata kerámia került elő, bár a hasonló árkok, az előző évi ásítás során Árpád-korinak bizonyultak. Idén csak szórvány Árpád-kori kerámiát találtunk, objektumokat nem tudunk e periódushoz kapcsolni.

Munkatársak: Érdi Benedek geodéta, Mali Antal restaurátor.

OTTOMÁNYI KATALIN

101. Gödre-Gödreszentmárton, Várdomb (Kloster) (KÖH 54671) (Baranya megye) Kö

2011. április 11-én Gödreszentmártontól D-re, két patak összefolyása felett fekvő széles platón, 40–50 m átmérőjű területen rengeteg téglát, követ és kevés embercsontot figyeltünk meg a száraz szántóföldön. A templomhelytől DNy-ra, kb. 10 m-re újabb, kisebb törmelékcsoporthozulás jelentkezett. Bár a helynév kolostorra utal, a források Szentmártonban csak plébánia-templomot ismernek, amely 1542-ben alesperesi székhely is volt. A jelentős intenzitású faluhely a templomtól DDNy-ra, a patakkel párhuzamosan kb. 400 m hosszan húzódik.

Munkatárs: Patton Gábor.

K. NÉMETH ANDRÁS

102. Gölle határa (Somogy megye) Ő, Á, Kö

Alsó-Inámi-dűlő (KÖH 78415): 2011. április 18-án Inámpusztától közvetlenül D-re, a Ny–K irányú patak É-i felén húzódó dombháton szórványosan őskori és Árpád-kori cserepeket találtunk a poros felszínen.

Cserepes-dűlő (KÖH 78419): Április 18-án a Göllétől K-re eső második patak, az Inámi-mellékág K-i felén, a DNy–ÉK irányú távvezetékoszlop alatt, poros vetésben néhány őskori kerámiát találtunk.

Dűlt-templom-dűlő (KÖH 78417): A középkori Gölle templomának romját egy 1770-es években készült térkép még feltüntette. Április 18-án Göllétől É-ra, az egykori Uzdpusztától D-re, a Gölle-patak Nyi felén, a dombtető K-i szélén, száraz szántásban néhány nagyobb követ és kevés apró téglatöredéket találtunk, körülötte egy-két kisebb embercsonttal. A templomhely É-i szélénél kezdődő búzatáblán a faluhely kiterjedését nem tisztázhattuk.

Török-templom (KÖH 78421): Göllétől K-re számos régészeti adat és helynév is igazolja a középkori Csőke templomának létét. Május 23-án a cserepespusztai kövesúttal párhuzamos patak Ny-i felén, a Gölléről Alsóhetényre vezető dűlőúttól

²⁰ RKM 2010. 233.